

ሰሜናዊ ውሻል

ደቡባዊ ውሻል

ክፍል - 3

ዝተዋዋሃደ መጥቃዕቲ

1. መጥቃዕቲ ደቡባዊ ውሻል: ብደንክልያ ጀሚሩ ንጀብሆት ኮብኩሎ ናብ ኣክለ ጉዛይ፣ ናብ ሰራይ፣ ናብ ጋሽ በጽሑ።
2. መጥቃዕቲ ሰሜናዊ ውሻል: ንጀብሆት ካብ ሳኢል፣ ባርካ፣ ሰንሒት ጸራሪጉ፣ ናብ ጋሽ በጽሑ።
3. ናይ መወዳእታ ድፍኢት: ዝተዋሃዖ ድርብ ቀላጽ። ንጀብሃ ናብ ዶብ ሱዳን፣ ናብ ኣቕጣጫ ከሰላ ድፍኢታ።

ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ካበይ ናበይ?

ብዓይኒ ዳርዊናዊ መጎት

ህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ ኣብ ተመክሮ ቃልስታት ኤርትራ

ብኣጋጣሚ መበል 35 ዓመት ዝኸሪ ምውላድ ህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ

19 ፈብሩዋሪ 1975 - 19 ፈብሩዋሪ 2010

ብክቡር ሃይለ መንገሻ ዑቕቤ፣ ናይ ግንባር ዋና ኣማሓዳሪ

ዝቐረበ ታሪኻውን ምርምራውን ደክመንት

2ይ ሕታም ግንባር ቶሮንቶ / ቶሮንቶ፣ ካናዳ

አዎንታውን አሉታውን ተመክሮታት

ህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ

አብ ቃልስታት ሰውራ ኤርትራ

ህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይን ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራን ካብቲ ዝነበሮም አዚዩ ጽኑዕ ምትሕብባራት ዝነቐለ፡ ህዝባዊ ወያነ አብ ኤርትራ 3ተ ዓበይቲ ግጥምያታት አካየዱ።

1. 1981 ክሳብ መጀመርያ ናይ 1982፡ አብ መፈንቅለ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ (ጀብሃ) ካብ ሜዳ ኤርትራ ንሱዳን
2. 1982 አብ ዘመቻ ቀይ ኮከብ (6ይ ወራር)
3. 1983 አብ ሰላሕታ ወራር

አዎንታዊ ተመክሮታት አብ 6ይ ወራርን

አብ ሰላሕታ ወራርን፡ ተጋደልቲ ህ.ወ.ሓ.ት.ን ተጋደልቲ ህ.ግ.ሓ.ኤ.ን ጎኒ ንጎኒ ብአካል፡ አብ ድፋዓትን አብ ዓውደ ውግኣትን ብሓባር መኪቶም፡ ብሓባር ሰንኪሎምን ብሓባር ተሰዊኦምን ኢዮመ።

ፈብሩዋሪ 15 ጀሚሩ ናብ ማርች 1982 ዝቐጸል፡

ዝተኻይደ፡ ጽዕጽዕ አዚዩ ወሳኒ ናይ ሞትን ሕዩትን ውግእ፡ ብደርግ ዘተኻየደ መጥቃዕቲ “ዘመቻ ቀይ ኮከብ” ወይ ከአኒ 6ይ ወራር፡ ካብ መጀመርያ ዕለት 1 ክሳብ መጨረሻ ምቅሃም ወራር፡ ክልቲኦም ህዝባዊ ወያነን ህዝባዊ ግንባርን ጎኒ ንጎኒ ብሓባር ተረጋገጎም፡ ብሓባር ነቲ ወራር አፍሸልዎ። 6ይ ወራር፡ ድሕሪ ምፍሻሉ፡ ህ.ወ.ሓ.ት. ተቐጥሎም ንትግራይም ተመልሱ።

ማርች 26 ጀሚሩ ናብ ኣፕሪል 1983 ዝቐጸለ፡

ደርግ ሰላሕታ ወራር አካየደ። ሰላሕታ፡ ጅምር ምስ አበለ፡ ብህጹጽ ረድኤት ካብ ትግራይ ናብ ኤርትራ ተመልሱ። አብ ሰላሕታ ወራር እውን ክልቲኦም ጎኒ ንጎኒ ብሓባር ተዋጊኦም፡ ብሓባር ነቲ ወራር አፍሸልዎ። ምስፈሸለ ድማኒ ህ.ወ.ሓ.ት. ናብ ትግራይም ተመልሱ። ንመጨረሻ እግራ፡ ካብ ኤርትራ።

ብግምጥልኹ ድማኒ ተጋደልትን ታንክታትን ህዝባዊ ግንባር ጎድ ንጎኒ ሓይልታት ህዝባዊ ወያነ አብ ዝተፈላለዩ ከባቢታት ኢትዮጵያ (ትግራይ፡ ጎንደር፡ ጎጃም፡ ምሎ) ብሓባር መኪቶምን ተሰዊኦምን ኢዮመ። ከምዚ ዓይነት ሕውነታዊ እንኳን ሃባን ዝኾነ ምትሕብባራት እንተዘይነበር፡ ነጻነት ኤርትራ ብፍጹም አምበይ መጸን።

አሉታዊ ተመክሮ

1981 - 1982 ህዝባዊ ወያነ አብ መፈንቅለ ጀብሃ (ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ) ብፎርማ ምክትል፡ ብሞንነት ግን ፈጻምን ሓዳግን ዋና ጸሓፊ፡ ተጋዳላይ ኢሳያስ አፈወርቂ፡ ተጋደልትን አባላት ላዕለዎት መሪሕነትን ናይ ህዝባዊ ግንባር ብግሁድ ዘይፈልጥዎ፡ ካብ ነዊሕ ዓመታት አትሒዙ አብ ልቡ ዝኣለኹ፡ ናይ ባዕሉ ሚስጢራዊ ዝኾነ ውጥን ነበሮ። ንሱ ከአኒ ውግሉ ሓዲሩ፡ ንጀብሃ ካብ ገጽ ኤርትራ ምድምሳሳ ነበረ።

ነዚ እኩይ መደብ ዕዮ፡ ብጽፈትን ብርግጸኛነት ንምፍጻሙ ክልተ ቅድመ ኩነት ክማልኦ ከምዘለወን አብ ስቱር ውጥኑ ሰኣሎ።

1ይ - ድርብ ቀላጽም ህዝባዊ ግንባርን ህዝባዊ ወያነን ከምዘደለ፡ ስቱር አግንዝብኡ አቐመጠ።

2ይ - ጉዳይ ድርብ ቀላጽም ህዝባዊ ግንባርን ህዝባዊ ወያነን፡ አብ ደረጃ ሓሳብ ይኹን አብ ደረጃ ትግባረ፡ ማንም አባል ላዕለዋይ መሪሕነት ውድብ፡ ካድር ውድብ ወይ ተጋዳላይ ውድብ ክፈልጦ ወይ ክድህስሶ ጨሪኹ ከምዘይክእል፡ አብ ፍጹም ምስጢራዊ አተሓሕዝ ክትሓዝ ከምዝግባእ፡ ስቱር አግንዝብኡ አቐመጠ።

አብቲ ዋና ጉዳዩ ማለት ፍጹም ምስጢራዊ ዝኾነ ውጥን ምድምሳስ ጀብሃ፡ ተጋ/ ኢሳያስ፡ ብምስጢር ናብ መሪሕነት ህ.ወ.ሓ.ት. ቀሪቡ “ዓቢ ጉዳይ” ከምዘለዎ ብመጀመርታ ንሱ ገለጸሎም። ክሕወስዎ ድማኒ ጠለብ አቐረበሎም። መሪሕነት ህዝባዊ ወያነ፡ ዋላኳ እሉኻት አብ ልዕሊ ጀብሆት እንተነበሮም፡ ከምቲ ናቱ ናብ ምድምሳሶም ዝሓንን ተጸብኦን ተጸናጽኖን አይነበሮምን። ኮይኑ ግን ሓራይ በሉዎ። ንሱ እንተዘይሓቶም ከአኒ ሽሕ እሉኻት ይንበሮም፡ ብምንም ተአምር ደም ምፍሳሶም፡ ጨሪኾም አምበይ ምወዓሉን።

1. አብ ብዙሕ ዶባዊ መሬታት (ሓንቲ ካብአን ባድመ) ምስ ጀብሆት ናይ ዋናነት ቀጻሊ ክር ክራት ነበሮም።
2. ተ.ሓ.ኤ. ምስ ኢ.ፒ.አር.ፒ. (ETHIOPIAN PEOPLE'S REVOLUTIONARY PARTY) ብምውጋና፡ ህ.ወ.ሓ.ት. አብ ልባውቶም፡ ሸሻይ ኢሳያስ ዝኾኑ እሉኻት ነበሮም።

መለኮት ክፋእ ተጋ/ ኢሳያስ፡ ነቶም ክወቕዑ ዝቀራረቡ ዝነበሩ ሓይልታት ህዝባዊ ወያነ ካብ ቆርባታውቲ ዝተሰርሑ ጥላማውቶም ኣብ ትግራይ ሓዲጎም፡ ኮናጉ ወደዮም ናብ ኤርትራ ክሰግሩ መታን፡ ካብቲ ኣብ ሳሕል ዝርከብ ፋብሪካ ኮንጎ፡ ብኣክያሽ ተጻዒኖም እዚ ዘይበሃል ኮናጉ ብሚስጢር ናብ ደደቢት ኣስገረሎም።

ናብቶም ኣሃዱትታት ህዝባዊ ወያነ ብስቲር ተወዚዖም፡ ከም ስቴርሶታትን ሽፋናትን መሪሖም ናብ ውሽጢ ኤርትራን ናብ ዝተፈላለዩ ቦታታን ዝመርሑ ወይከኣኒ ኣብ ዓድታት ናብ ገርሂ ዓኳያት ከም ቀራቦ በርደግ ኢሎም ዝቆርቡን ዝዛረቡን፡ ሸሽወዓተ ኣባላት ጸጥታ ዝኾኑ ተጋደልቲ ህዝባዊ ግንባር፡ ንነብሲ ወከፍ ዝግደም ሓይሊ ህዝባዊ ወያነ ብስቲር ተሰኹዎሎም።

መጥቃዕቲ ደቡባዊ ውሻል

እዚ ውሻል ወይ ገጣሚ ሓይሊ፡ እቶም ንመፈንቅለ ጀብሃ ዝተዋደዱ ሓይልታት ህዝባዊ ወያነ ዘጠቓለሉ ነበረ። ኣብዚ ውሻል ዘለዉ ሓይልታት ህዝባዊ ወያነ ስርሒቶም ብደንክልያ ጀመሩ።

እቶም ስቴርሶታት ንምቁጽጻር ናብ ነብሲ ወከፍ ሓይልታት ህዝባዊ ወያነ ዝተወዘዑ ኣባላት ጸጥታ ህዝባዊ ግንባር፡ ነቶም ሓይልታት ህዝባዊ ወያነ ይመርሖምን ኣቕጣጮኦም የትሕዝዎን ነበሩ። ኣብ ደንካላያ፡ ኣቕጣጫ ኣጥቃዒ ሓይልታት ህዝባዊ ወያነ፡ ካብ ደቡብ ናብ ሰሜን ኣቕኒዖም ንመጥቃዕቲታት ኣበገስዎም።

ኣጥቃዒ ሓይልታት ህዝባዊ ወያነ፡ ንጀብሆት እናጥቐዑ፡ ኮብኩሩም ካብ ደንካልያ ናብ ኣከለ ጉዛይ፡ ኣብጽሖም። ቀጺሎም፡ ካብ ኣከለ ጉዛይ ናብ ሰራየ ኩብኩብዎም። ቀጺሎም ካብ ሰራየ ናብ ጋሽ ኣብጽሖም። ኣብ ጋሽ ኣብ ሓውሲ ከበባ ኣእተዎም። ኣብ መጨረሻ ምስቶም ናይ ሰሜናዊ ውሻል ሓይልታት ህዝባዊ ግንባር ብብማእዘኖም ኮይኖም፡ ንጀብሃ ናይ መወዳእታ ድፍኢት ናብ ዶብ ሱዳን ገጸም ደፍኡዎ።

መጥቃዕቲ ሰሜናዊ ውሻል

ኣብ ሰሜን ኤርትራ፡ ንመፈንቅለ ጀብሃ ዝተዋፈሩ ሓይልታትን ታንክታትን ህዝባዊ ግንባር ነበሩ።

እዚ ኣቶም መጥቃዕቲታቶም ነብሱ ዝኸኣለ ኮይኑ ምስቶም ናይ ደቡባዊ ውሻል ሓይልታት ዝተዋሃደ መጥቃዕቲታ ዘካይዱ ነበሩ። ኩሉ ግስጋስታት ሰሜናውን ደቡብውን ውሻላት ዝተዋሃደ ነበረ። ኩሉ ምውሃድ ኣብ ላዕለዎይ ኮማንድ ብጥብቂ ዝተሓጽረ ነበረ።

እቶም ኣሸኻታት ሓፋሻት ተዋጋእቲ ህዝባዊ ግንባር፡ እቲ ውግእ እንተላይ ሓይልታት ህዝባዊ ወያነ ዘጠቓለሉ ዝተዋሃደ መጥቃዕቲ ኣንጻር ጀብሃ ምንባር ጨሪሾም ይፈልጡ ኣይነበሩን። ብጅካ ኣብ ፊቶም ንጀብሆት ምህራም ካልእ ዝፈልጥዎ ጉድ ኣይነበረን። ኣብ ምልእቲ ህዝባዊ ግንባር፡ ኢቲ ዓቢ ጉድ ዝፈልጡ፡ 1ይ ተጋ/ ኢሳያስ 2ይ እቶም ኣብ ሓይልታት ህዝባዊ ወያነ ዝተሰኹዑ ኣባላት ጸጥታ ብቻ ነበሩ። ሓይልታት ሰሜናዊ ውሻል ምስ ጸጥታታት ደቡባዊ ውሻል፡ ብምስጢር ኣብ ኮማንድ ዝተዋሃዱ ድኣምበር ሰራዊታት ክልቲኦም ውሻላት ብኣካል ተሓዋዊሶም ዘካየዱም፡ ዝተወሃደ መጥቃዕቲ ከምዘየልቦ ክንግንዘቦ ይግባእ። ቀሪብካ እንተመርሚርካዮ፡ ንቡር ዝተዋሃደ መጥቃዕቲ ዘይኮነስ ስጢር ዝኾነ ዝተዋሃደ መጥቃዕቲ ነበረ። ኢሳያስ፡ ዳርጋ በይኑዮ ነቲ ውግእ ዘካየዱ።

ኣጥቃዕቲ ሰሜናዊ ውሻል ዝኾኑ ሓይልታትን ታንክታትን ህዝባዊ ግንባር፡ ንጀብሆት ካብ ሳሕል፡ ባርካ፡ ሰንሒት ጸራሪጎም፡ ናብ ጋሽ ኣበጽሖም። ኣብ መወዳእታ ድማኒ ምስቶም ናይ ደቡባዊ ውሻል፡ ብብማእዘኖም ግን ከኣኒ ብድርብ ዝኾነ ቀላጽም ንጀብሆት ኣጥቂዖም ናብ ሱዳን ገጸም ደፍኡዎም። ብኡ ንብኡ ጀብሃ፡ መሬት ሱዳን ረጊጹ፡ ዓወት ንሓፋሽ በለት።

መጠቓለሊ፡ እዚ ቀሪቡ ዘሎ ጽሑፍ፡ ኣብዚ እዋን ከም ተቓወምቲ መጠን፡ ንኸተንብቦ መሪር እኳ ይኹን፡ ወደዒነቱ ብምንም ተኣምር ክንክሕዶ ኣይግባእን። ነዚ ታሪኽ ፈሊጥና፡ ኣብ ቅድሚ ህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ ዓው ኢልና፡ ከምዚ ኢዩ ኔሩ ክሳብ ዘይበልና ድማኒ ቅንዓት ክንከውን ኣይንኸእልን። ምስኡም ዘሎና ነቕ ዘይብል ሕውነት ኣብ ቦትኡ ከምዘሎ፡ የዐሪና ክንፈልጥ ይግባእ። ፍጻሜታት ታሪኽ ድማኒ ኣብ ቦትኡም ፈጸሞም ነቕ ዘይብሉ ኢዮመ።

ዓወት ንህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ
ዓወት ንቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ